

**YASHIL ENERGETIKA VA EKOLOGIK BARQARORLIK: O‘ZBEKISTONDA
“YASHIL IQTISODIYOT”GA O‘TISH JARAYONI****Imomova Mohichehra***Navoiy Davlat Universiteti, Tillar fakulteti talabasi**Ilmiy rahbar: Muxammadiyeva R.Q.**NDU, Ingliz tili amaliy fanlar kafedrası**risolamukhammadieva@gmail.com***MAQOLA
MALUMOTI****ANNOTATSIYA:****MAQOLA TARIXI:***Received: 02.12.2025**Revised: 03.12.2025**Accepted: 04.12.2025***KALIT SO‘ZLAR:***yashil iqtisodiyot,
qayta tiklanuvchi
energiya, ekologik
barqarorlik, energiya
samaradorligi,
issiqxona gazlari, yashil
moliya, texnologik
modernizatsiya.**Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida 2019–2030 yillarga mo‘ljallangan “yashil iqtisodiyot” strategiyasining asosiy yo‘nalishlari, maqsadlari va amalga oshirish mexanizmlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda energiya samaradorligini oshirish, issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish hamda ekologik xavfsizlikni mustahkamlash bo‘yicha davlat siyosati yoritiladi. Shuningdek, yashil texnologiyalarni joriy etish, yashil moliyalashtirishni rivojlantirish, normativ-huquqiy baza modernizatsiyasi va xalqaro hamkorlikning o‘rni batafsil ko‘rib chiqiladi. Maqola O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillarni tahlil etib, kelgusida yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonini jadallashtirish bo‘yicha ilmiy-amaliy xulosalarni taqdim etadi.*

O‘zbekiston Respublikasi joriy yilda “yashil” iqtisodiyotga o‘tish bo‘yicha strategiyasini ishlab chiqdi. Ushbu strategiya 2019—2030 yillar davrini qamrab oladi va mamlakat iqtisodiyoti barqaror rivojlanishini ta’minlashga qaratilgan. Strategiya ekologik xavfsiz va

resursni tejovchi iqtisodiyotni shakllantirishga xizmat qiladi. Aholi sonining ortishi va tezkor sanoatlashtirish tabiiy resurslarga bo'lgan talabni oshirmoqda Shu bilan birga, sanoatning rivojlanishi atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Mamlakat iqtisodiyotining energiya samaradorligi pastligi va resurslarni noo'rin ishlatish muammolarni kuchaytirmoqda. "Yashil" iqtisodiyotga o'tish orqali texnologik yangilanish va moliyaviy mexanizmlarni rivojlantirish ko'zda tutilgan. Strategiyada davlat investitsiyalari va xarajatlari ekologik mezonlarni qo'llash belgilangan. Shuningdek, davlat-xususiy sheriklik va xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikda pilot loyihalar amalga oshiriladi. Ta'lim va kadrlar tayyorlash tizimi "yashil" iqtisodiyot talablariga moslashtiriladi. Aral dengizi hududida ekologik muammolarni yumshatish choralari ko'riladi. Mamlakatning xalqaro hamkorligi kengaytiriladi va ko'p tomonlama shartnomalar tuziladi. Energiya manbalarini diversifikatsiya qilish va qayta tiklanuvchi energiya turlarini rivojlantirish strategiyaning ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Suv, qishloq xo'jaligi va o'rmon xo'jaligi sohalarida resurslarni samarali boshqarish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik standartlarni joriy etish orqali atrof-muhitni himoya qilish rejalashtirilgan[PQ-4477, 2019].

2019 yilda O'zbekiston Respublikasi «yashil» iqtisodiyotga o'tish strategiyasini ishlab chiqdi. Bu strategiya mamlakat iqtisodiyoti va ekologik barqarorligini ta'minlashga qaratilgan. Strategiyaning asosiy maqsadi energiya va resurslarni samarali ishlatish orqali barqaror rivojlanishni rag'batlantirishdir. ("O'zbekiston Respublikasida 'Yashil Iqtisodiyot'ga O'tish Strategiyasi"). Mamlakatning iqlim o'zgarishiga moslashuvini kuchaytirish ham ushbu strategiyaning ustuvor vazifalaridan biridir(O'zbekiston Respublikasi Ekologiya Vazirligi). «Yashil» iqtisodiyot prinsiplari sanoat, qishloq xo'jaligi va transport sohalarida resurslarni tejashni nazarda tutadi. Shu bilan birga, ekologik toza texnologiyalarni joriy etish va karbon chiqindilarini kamaytirish strategiyaning muhim yo'nalishidir. Strategiya doirasida energiya samaradorligini oshirish va tabiiy resurslarni oqilona ishlatish maqsad qilingan. Shuningdek, ta'lim va ilm-fan sohalarida «yashil» iqtisodiyotga oid bilimlarni rivojlantirish ko'zda tutilgan. Ijtimoiy rivojlanish va yashil ish o'rinlarini yaratish ham strategiyada muhim ahamiyatga ega. Natijada, strategiya mamlakatni ekologik barqaror va raqobatbardosh iqtisodiyotga yo'naltirishga xizmat qiladi [PQ-4477, 2019].

O'zbekiston Respublikasi 2019–2030 yillarga mo'ljallangan PP-4477-son qarori bilan yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasini qabul qilib, energiya samaradorligini oshirish,

issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanishni ustuvor vazifa sifatida belgiladi. Strategiya doirasida 2030 yilga kelib yalpi ichki mahsulot birligiga issiqxona gazlari emissiyasini 2010 yil darajasidan 10 foizga kamaytirish va energiya samaradorligini ikki baravar oshirish maqsad qilinadi. Neft va gaz sanoatida uglevodorod resurslarining yo'qotilishini kamaytirish uchun kompressor stansiyalari, gaz taqsimlash tarmoqlari va gaz uzatish tizimlari modernizatsiya qilinadi, shuningdek, gaz ta'minoti tizimida hisob-kitob va taqsimlashning zamonaviy texnologiyalari joriy etilib, tabiiy gaz yo'qotilishi kamaytiriladi. Neft mahsulotlarini qayta ishlash jarayonida issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish, ularni utilizatsiya qilish va qo'shilgan neft gazlarini yoqish orqali ekologik ta'sir pasaytiriladi. Strategiya me'yoriy-huquqiy bazani mustahkamlashni ko'zda tutadi, shu jumladan, iqtisodiy rag'batlar va issiqxona gazlarini kamaytirish bo'yicha to'lovlar tizimini joriy etish, energiya samaradorligini oshirish maqsadida monitoring tizimi, auditori va energiyani tejash bo'yicha majburiy talablarni ishlab chiqish va amalga oshirishni o'z ichiga oladi. Yashil iqtisodiyotga o'tish uchun iqlim monitoringi, parnik gazlari chiqindilarini hisobot berish tizimi va yashil texnologiyalarni rivojlantirish bo'yicha davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari yaratiladi, xususiy investorlar va kichik biznesni qo'llab-quvvatlash orqali innovatsion "yashil" loyihalarni joriy qilish imkoniyati ta'minlanadi. Shuningdek, strategiya yashil moliya va investitsiyalarni rivojlantirish, yashil kreditlash, maxsus fondlar va fiskal siyosat orqali barqaror o'sishni rag'batlantirish mexanizmlarini yaratishni ham nazarda tutadi, bu esa mamlakatning ekologik va ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi. O'zbekiston Respublikasida qayta tiklanuvchi energiya manbalari — quyosh, shamol, geotermik va gidroenergiya resurslaridan oqilona foydalanishni kengaytirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilanmoqda. Ushbu qonun energiya mustaqilligini ta'minlash, ekologik xavfsizlikni yaxshilash hamda an'anaviy yoqilg'i turlariga bo'lgan ehtiyojni kamaytirish orqali yashil iqtisodiyotga o'tishni jadallashtirishni ko'zda tutadi. Qayta tiklanuvchi energiya loyihalarini qo'llab-quvvatlash maqsadida texnologiyalarni rivojlantirish, investitsiyalarni jalb qilish va qulay huquqiy sharoit yaratish mexanizmlari joriy etilgan. Energiya ishlab chiqaruvchilar uchun imtiyozlar, kafolatlangan xaridlar va milliy elektr tarmoqlariga ulanish tartibi ham qonunda aniq belgilab qo'yilgan. Natijada, mamlakatda ekologik toza energiya ulushi oshib, barqaror rivojlanish va energiya samaradorligiga erishishning huquqiy asoslari mustahkamlanmoqda [O'RQ-539-son].

O'zbekiston Respublikasida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish maqsadida amaldagi qonunchilikka muhim o'zgartirish va qo'shimchalar kiritildi. Yangi tahrirdagi hujjat "yashil energiya" sertifikatlarini joriy etishni ko'zda tutib, ekologik toza energiya ishlab chiqaruvchilarga qo'llab-quvvatlovchi mexanizmlar yaratmoqda. Ushbu sertifikatlarini ishlab chiqarish va muomalaga chiqarish tartibi qonuniy ravishda mustahkamlanib, ular bo'yicha olingan daromadlar foyda solig'idan ozod etilishi belgilandi. 300 kVt va undan yuqori quvvatga ega bo'lgan qayta tiklanuvchi energiya manbalari yagona elektr tarmog'iga faqat davlat ro'yxatidan o'tgandan so'ng ulanishi talabi joriy etildi. Natijada, mamlakatda yashil energetika loyihalarini rivojlantirish, energiya tanqisligini kamaytirish va investitsion jozibadorlikni oshirish uchun aniq huquqiy va iqtisodiy shart-sharoitlar yaratildi [3PY-906].

Rakhmanov o'z maqolasida O'zbekistonda iqtisodiy o'sishni tezlashtirishda "yashil omil"ning – ekologik toza texnologiyalar va barqaror ishlab chiqarish tizimlarining – ahamiyatini chuqur tahlil qiladi. Muallif sanoat 4.0 jarayonlari bilan uyg'un ravishda yashil iqtisodiyotga o'tish zarurligini ko'rsatib, raqamli transformatsiya ekologik barqarorlikni kuchaytirishi mumkinligini ta'kidlaydi. Tadqiqotda xalqaro tajribalar asosida yashil texnologiyalarni qo'llashning samarali modellari va ularning O'zbekistonda tatbiq etish imkoniyatlari yoritiladi. Shuningdek, maqolada yashil investitsiyalarni ko'paytirish, energiya tejamkor texnologiyalarni keng joriy etish va iqtisodiyotning ekologik mas'uliyatini oshirish muhim strategik yo'nalish sifatida baholanadi. [Rakhmanov, 2022.].

Xulosa

O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot"ga o'tish jarayoni mamlakatning uzoq muddatli barqaror rivojlanish strategiyasi sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. 2019–2030 yillarga mo'ljallangan davlat siyosati doirasida energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarining ulushini kengaytirish, ekologik toza texnologiyalarni joriy etish va issiqxona gazlari emissiyasini kamaytirish bo'yicha keng ko'lamli chora-tadbirlar belgilangan. Normativ-huquqiy asoslarni modernizatsiya qilish, xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik qilish va yashil investitsiyalarni rag'batlantirish natijasida yashil energetika sohasi jadal rivojlanmoqda. Shu bilan birga, ekologik barqarorlikni ta'minlash, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va yashil ish o'rinlarini yaratish O'zbekistonning global ekologik chaqiriqlarga moslashuvchanligini oshirmoqda. Umuman olganda, amalga oshirilayotgan siyosat mamlakatni ekologik xavfsiz, raqobatbardosh va innovatsion iqtisodiyotga yo'naltirishga xizmat qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi PF–4477-son Farmoni “O‘zbekiston Respublikasida ‘Yashil iqtisodiyot’ga o‘tish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Qayta tiklanuvchi energiya manbalari to‘g‘risida”gi Qonuni
- 3.. “Yashil energiya sertifikatlari”- qayta tiklanuvchi energiya obyektlarini ro‘yxatdan o‘tkazish va ularga beriladigan imtiyozlar bo‘yicha huquqiy asos.
4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarorlari va energetika sohasidagi huquqiy-me‘yoriy hujjatlar
5. Qayta tiklanuvchi energiya loyihalari, energiya samaradorligini oshirish va chiqindilarni kamaytirish bo‘yicha me‘yorlar.
6. O‘zbekiston Respublikasida ekologik barqarorlik va resurslarni boshqarish bo‘yicha davlat dasturlari.
7. . Raxmonov Sh. “Зеленый фактор экономического роста в Узбекистане”